

**XIII. ORTAÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI
VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI
SEMPOZYUMU BİLDİRİLERİ**

14-16 Ekim 2009

**PROCEEDINGS OF THE XIIIth SYMPOSIUM
OF MEDIEVAL AND TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS AND
ART HISTORICAL RESEARCHES**

14-16 October 2009

AYRIBASIM / OFFPRINT

YAYINA HAZIRLAYANLAR

Kadir PEKTAŞ

Saim CİRTİL

Selda ÖZGÜN CİRTİL

Gökçen Kurtuluş ÖZTAŞKIN

Hicran ÖZDEMİR

Erbil AKTUĞ

Ramazan UYKUR

PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
SANAT TARİHİ BÖLÜMÜ

XIII. ORTAÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI
VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI
SEMPOZYUMU BİLDİRİLERİ
14-16 Ekim 2009

PROCEEDINGS OF THE XIIIth SYMPOSIUM
OF MEDIEVAL AND TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS AND
ART HISTORICAL RESEARCHES
14-16 October 2009

Yayına Hazırlayanlar / Editors
Prof. Dr. Kadir Pektaş
Yrd. Doç. Dr. Saim Cirtil
Dr. Selda Özgün Cirtil
Öğr. Gör. Gökçen Kurtuluş Öztaşkin
Araş. Gör. Hicran Özdemir
Araş. Gör. Erbil Aktuğ
Uzm. Ramazan Uykur

Yayımlanan yazıların içeriğinden yazarları sorumludur.

© Copyright 2010, Pamukkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü

ISBN 978-605-5607-42-5

Pamukkale Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi
Sanat Tarihi Bölümü Yayınları No: 1

Baskı / Printed by
BİLTUR Basım Yayın ve Hizmet A.Ş.
Dudullu Organize Sanayi Bölgesi 1. Cadde No. 16
Ümraniye - İstanbul/Türkiye
Tel: +90 (216) 444 44 03 Fax: +90 (216) 327 15 44
www.bilnet.net.tr
Sertifika no: 15690

Yapım ve Dağıtım / Production and Distribution
Zero Prodüksiyon Kitap-Yayın-Dağıtım Ltd. Şti.
Abdullah Sokak, No: 17, Taksim, 34433 İstanbul
Tel: +90 (212) 244 7521 Fax: +90 (212) 244 3209
E.posta: info@zerobooksonline.com
www.zerobooksonline.com
www.egeyayinlari.com

İÇİNDEKİLER

Prof. Dr. Kadir Pektaş'ın Konuşması	ix
Prof. Dr. Celal Şimşek'in Konuşması	xi
Prof. Dr. Halil Kumsar'ın Konuşması	xiii
Göynük Meryem Kadın Çeşmesi ve Bekâr (Girçık=Çıkçık=Gusülhane) Hamamı <i>Hakkı Acun</i>	1
Morava Okulu/Ekolü (14.-15. yy Sırbistan) <i>Su Sultan Akülker</i>	11
Eskişehir, Başara Köyü Kazılarında Bulunan Bizans Dönemi Kiliseleri <i>A. Oğuz Alp</i>	21
Kapadokya Bölgesi Soğanlıdere Vadisi'ndeki Karabaş, Canavar ve Geyikli Kilise Duvar Resimleri ve Skepides Ailesi <i>Feride İmrana Altun</i>	31
Eski Ahlat Şehri Kazısı 2006-2007 Yıllarına Ait Sırsız Seramik Tipolojisi <i>Göknil Arda</i>	41
Başur Höyük Kazısı Lüle Buluntuları <i>Gökben Ayhan</i>	49
İstanbul'dan Musluklu Taş Tekneler <i>H. Örcün Barışta</i>	59
Öresun (Tepesi Delik) Hanı'nda Temizlik ve Restorasyon Çalışmaları <i>Ali Baş</i>	69
Bitlis Kalesi Kazısı Sırlı Seramikleri Üzerine Bir Değerlendirme <i>Gülsen Baş</i>	83
Denizli / Honaz'daki Tarihi Kalıntılar Üzerine Birkaç Söz <i>Ahmet Ali Bayhan</i>	93
İstanbul - Heybeliada'daki Mekteb-i Bahriye-i Şâhane Kışlası'nın İnşaat Aşamaları Üzerine Bazı Gözlemler <i>Z. Kenan Bilici</i>	105
Ahlat Underground Settlements Research Project 2007-2008-2009 <i>Roberto Bixio – Andrea De Pascale with the collaboration of Andrea Bixio – Elisa Leger – Alessandro Maifredi – Mauro Traverso – İrem Yalçın</i>	123
Edirne'de Bulgar - Ortodoks Kiliseleri <i>Yılmaz Büktel</i>	131
Ayasuluk'ta Yeni Bulunan Kale Köşkü ve Hamamı <i>Mustafa Büyükkolancı</i>	143

Türk Türbe Mimarisinde Ender Bir Örnek: “Milas Ortaköy’de İkiz Türbe” <i>Ersel Çağltütüncigil</i>	155
14. Yüzyıldan Üç Ahşap Minber / Birkaç Soru, Birkaç Cevap <i>Nusret Çam</i>	165
Gereme Panagia Kilisesi (2005 Yılı Kazı Sonuçları) <i>Nilay Çorağan Karakaya</i>	175
2008 Dönemi Ani Kazılarında Ortaya Çıkarılan İnsan ve Hayvan Figürlü Keramik Kaplar Üzerine Değerlendirmeler <i>Yaşar Çoruhlu</i>	185
Alaşehir Kurşunlu Han Kazısı ve Temizlik Çalışmaları <i>Ertan Daş</i>	197
Balat İlyas Bey Külliyesi 2008 Yılı Kazısı ve Temizlik Çalışmaları <i>Yekta Demiralp - Şakir Çakmak</i>	213
Teke Yöresi Sarnıçları <i>A. Şevki Duymaz</i>	225
Yeşilbağcılar (Gibye) Evleri <i>Mustafa Ekmekçi - Sertan Atasoy</i>	235
2008 Alara Kazısı <i>Osman Eravşar</i>	245
Urfa Türk İslam Mimarisinde Ejder Figürünün Kullanımı Üzerine Bir Değerlendirme <i>Süreyya Eroğlu</i>	253
Bilecik-Osmaneli’de Bir Osmanlı Dönemi Rum Kilisesi: Hagios Georgios <i>Seçkin Evcim</i>	259
Seyitgazi - Doğançayır Beldesinde Bulunan Melekgazi Zaviyesi <i>Ali Gerengi</i>	269
Tamarra de Lempicka ve Hale Asaf / Art-Deco’nun Işığı ve Özü <i>Kıymet Giray</i>	281
Balat İlyas Bey Külliyesi Kazısında Ortaya Çıkarılan Seramiklerin Değerlendirilmesi (2007-2008) <i>Sevinç Gök Gürhan</i>	291
Hierapolis Martyriumu / Arkeolojik ve Mimari Analiz <i>Güven Gümgüm</i>	307
Kemah Çevresinden Birkaç Urartu Kalıntısı <i>Hamza Gündoğdu</i>	317
Kitabelere Taşınan İmgeler: Anadolu Selçuklu ve Osmanlı Beyliği Örnekleri <i>Sema Gündüz</i>	325
Yumuktepe Pişmiş Toprak Kandilleri <i>Eda Güngör - Gülgün Köroğlu - Ergün Laflı</i>	333
Bulgaristan’da Az Bilinen Bir Osmanlı Eseri: Hasköy Hamamı <i>Bahriye Güray</i>	343
Bandırma Eski İskele / Belediye Eski Binasının Mimari ve Fonksiyonel Özellikleri <i>Şennur Kaya – Akın Tuncer</i>	351

Ankara Saraç Sinan Camisi 2008 Yılı Restorasyonu <i>Ali Kılıc</i>	359
Orta Asya Türk Zaman/Mekan Algısının Zara Halılarına Uzanan Yansımaları <i>Sibel Kılıç</i>	371
The Külliye of Gazi Turhan Bey in the Village of Kırkkavak, District of Uzunköprü Research and Resurrection of a Disappeared Early-Ottoman Building Complex <i>Machiel Kiel</i>	381
Amorium'da Bulunan Yeni Veriler Işığında Bizans Dünyası'nda Şarap Üretimi <i>Oğuz Koçyiğit</i>	393
Bitlis Kalesi Yapıtaşlarının Jeolojik Özellikleri ve Mühendislik Problemleri <i>Tamer Koralay – Mehmet Özkul – Halil Kumsar – Kadir Pektaş</i>	403
Yumuktepe Höyüğü Kazılarında Ortaçağ Takıları <i>Gülgün Köroğlu</i>	417
Hadrianoupolis ve Çevresinden Geç Ortaçağ Sırlı Seramik Örnekleri <i>Ergün Laflı – Gülseren Kan Şahin</i>	427
Kuşadası - Kadıkalesi / Anaia Kazısı 2009 Yılı Çalışmaları <i>Zeynep Mercangöz – Filiz İnanan</i>	433
Panaztepe Bizans Dönemi Sırsız Seramikleri <i>Sinan Mimaroğlu</i>	443
Amasya-Harşena Kalesi ve Kızlar Sarayı Kazısı 2009 Yılı İlk Sonuçları <i>E. Emine Naza-Dönmez</i>	453
Kastamonu-Kasaba Köyü Mahmud Bey Camii Kalem İşi Bezemeleri ve Osmanlı Bezeme Sanatına Etkileri <i>Candan Nemlioğlu</i>	463
Tatların Yeraltı Şehri <i>Demet Okuyucu</i>	473
Akdenizle Kucaklaşan Osmanlı Seramikleri ve Günümüze Ulaşan Yansımaları <i>Gönül Öney</i>	479
Eyüp'te Bir Grup Çarduvar (Açık) Türbe Hakkında Notlar <i>Hakkı Önkal</i>	481
Denizli Arkeoloji Müzesi'nde Yer Alan Bizans Dönemi Maden Haçlarından Bir Grup <i>Hicran Özdemir – Gökçen K. Öztaşkın</i>	489
Marmaray-Metro İnşaatı Sirkeci Kurtarma Kazılarında Bulunan Osmanlı Camları <i>Üzlifat Özgümüş</i>	501
Yüzyılın Tanığı Afyonkarahisar Lisesi <i>Selda Özgün Cirtil</i>	507
Niğde-Çamardı İlçesi'ndeki Türk Mimari Eserleri <i>Mehmet Özkarcı</i>	517
Eskişehir Karacahisar Kalesi Ortaçağ Seramiklerinden Bir Grup: Yeşil ve Erguvan Lekeli Seramikler <i>Muradiye Öztaşkın</i>	525
Denizli Beyliği ve Sikkeleri Hakkında Bir Araştırma <i>Gündegül Parlar</i>	537

Denizli - İlbadi Mezarlığı'ndaki Selçuklu ve Beylikler Dönemi Mezar Taşları Üzerine <i>Kadir Pektaş</i>	545
Denizli ve İlçelerinin (Buldan, Bekilli, Çal, Tavas Yatağan, Serinhisar, Acıpayam) Kapı Tokmak ve Kapı Halkaları <i>Betül Savcı</i>	553
Bakü - Şirvanşahlar Sarayı'ndaki 'Divanhane' Yapısı Hakkında <i>Yüksel Sayan</i>	561
Anadolu'da Selçuklu Döneminde Niğde ve Kayseri Çevresinde Bulunan Taçkapılar Üzerine Bazı Düşünceler-I <i>Mustafa Kemal Şahin</i>	569
Sepet Tipi Küpelere Bizans Anadolu'sundan Yeni Bir Yorum: Amorium Sepet Tipi Küpeleri <i>Murat Şen</i>	583
Laodikeia Kuzey Bazilikası (Kilisesi) <i>Celal Şimşek – Bahadır Duman</i>	593
Türk İslam Sanatında Şadırvan Mimarisinin Ortaya Çıkışı Üzerine <i>Şerife Tali</i>	603
Sivas Kangalağası Konağı'nın 19. Yüzyıl Türk Resim Sanatı Tarihi İçindeki Yeri ve Önemi <i>Gülsen Tezcan</i>	613
Hoşap Kalesi Kazısı - 2008 <i>Mehmet Top</i>	621
Heyet-i Edebiyye'de İki Ressam: Nazmi Ziya ve Çallı İbrahim <i>Elvan Topallı</i>	631
Osmaniye Ortaçağ Seramikleri Ön Değerlendirmesi <i>Füsun Tülek</i>	639
Artuklu Meliki İmâdeddin Ebu Bekr'in Sikkesinde Ejder/Evren İle Mücadele İkonografisi <i>Ramazan Uykur</i>	647
Gelibolu Yarımadası'nda Bir Osmanlı Yerleşimi: Yenişehir (Burhan) <i>Ali Osman Uysal</i>	653
16.-18. Yüzyıllarda Osmanlı Saray Terzileri Teşkilatı <i>Bahattin Yaman</i>	663
Bozcaada Köprülü Mehmet Paşa ve Alaybey Camileri <i>Alptekin Yavaş</i>	671
1855 Depreminden Sonra Bursa'da Osman ve Orhan Gazi Türbelerinin Yeniden İnşası <i>Doğan Yavaş</i>	681
Hermann Jansen'in Bazı Anadolu Kentleri İçin Yaptığı Konut Tasarımları ve Denizli Örneği <i>Mehmet Yavuz</i>	693
Tebrik-Nâme-i Millî'ye Göre II. Abdülhamid'in İstanbul'daki İmar Faaliyetleri II: Tekkeler <i>Nurcan Yazıcı</i>	707
Edirne Dilaverbey Mahallesi Kurtarma Kazılarında Bulunan Erken Osmanlı Seramikleri <i>Gülgün Yılmaz</i>	721

YEŞİLBAĞCILAR (GİBYE) EVLERİ

Mustafa EKMEKÇİ* – Sertan ATASOY*

Özet

Muğla'nın Yatağan ilçesinin kuzeydoğusunda yer alan Yeşilbağcılar beldesi, Lagina Kutsal alanı ile Stratonikeia antik kenti arasında bulunan bir yerleşmedir. Yatağan'ın bulunduğu bölge zengin kömür rezervlerine sahip olduğundan, ülkenin enerji ihtiyacını karşılamak amacıyla yapılan termik santral kömür havzasında yer alır. Kömür alınması nedeni ile bir kısmı kalkacak olan Yeşilbağcılar yerleşmesinin sivil mimarlık örnekleri incelenmiştir. Ele alınan 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başlarına tarihlenen 31 örnekten çıkan sonuçlar değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yeşilbağcılar, sivil mimari, oda, Muğla bacası

Abstarct

Yeşilbağcılar (Gibye) Houses

Yeşilbağcılar town is a settlement located in the northeast of Yatağan, Muğla. It is also situated between Lagina holy area and Stratonikeia antique city. As this area has rich coal reserves, fossil fuel power station which was built for the purpose of meeting energy necessity of the country is located in this coal basin. Civil architecture examples of Yeşilbağcılar settlement, some parts of which will be evacuated due to the deduction of coal, have been examined. Results of the examples which belong to the end of the 19th century and the beginning of the 20th century have been evaluated.

Keywords: Yeşilbağcılar, civil architecture, room, chimney of Muğla

1-Giriş

Menteşe Bey önderliğindeki Türkler, 1261'den sonra Muğla ve yöresine yerleştiler. 1390'da, Yıldırım Beyazıt Muğla ve yöresini Osmanlı topraklarına kattı. 1402 Ankara Savaşı'nı kazanan Timur, Anadolu beyliklerine eski topraklarını geri verince Muğla, kısa bir süre yeniden Mentеше Beyliği'nin egemenliği altına girdi. Ancak, bu egemenlik uzun sürmedi. 1451'e değin zaman zaman Osmanlılar'a geçen Muğla, bu tarihte II. Mehmet tarafından kesin olarak Osmanlı topraklarına katıldı¹. Yeşilbağcılar'ın tarihi hakkında herhangi bir bilgi bulunmazken; 16. yy'da Osmanlı hâkimiyetindeki beldenin isminin Gibye olarak anıldığını biliyoruz².

* Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, Denizli.
E.posta: mustafaekmekci@hotmail.com sertanatasoy@hotmail.com

¹ Anonim, "Muğla", **Yurt Ansiklopedisi**, Cilt: 8, İstanbul, 1982, s. 5580.

² BOA, **166 Numaralı Muhasebe-i Vilayet-i Anadolu Defteri 937/1530**, Ankara, 1995; Önal M.N., "Muğla'da Yer Adına Bağlı Efsaneler", **Muğla Kitabı**, Muğla-İzmir, 2004, s. 189.

Yeşilbağcılar'da Türk dönemine ait sivil mimarlık örneklerinin yanı sıra cami, türbe ve hamam da bulunmaktadır.

Yeşilbağcılar hakkında kapsamlı bir çalışma yapılmamışken, Yatağan çevresi ile ilgili bir çalışmada Yeşilbağcılar'dan iki tane ev incelenmiştir³.

Geleneksel Türk evlerinde sofasız, dış sofalı, iç sofalı, orta sofalı olmak üzere dört plan tipi görülür⁴. Ancak Yeşilbağcılar evlerinde sofasız, dış sofalı ve iç sofalı plan tipleri uygulanmıştır.

2- Yeşilbağcılardan Ev Örnekleri

Zühra Yavaş Evi

Yapı, kuzeydoğu - güneybatı yönde kareye yakın dikdörtgen planlıdır ve 510 x 540 m ölçülerindeki bir alanı kaplar (Res. 1). Sofasız plandaki evin yapı malzemesi moloz taştır. Örtü elemanları ile iç düzenlemede ahşap kullanılmıştır. Üzeri toprak dam ile örtülüdür. İki katlı olan evin zemin kata girişi kuzeydoğu köşededir ve burası tek bir mekandan oluşmaktadır.

Üst kattaki odaya ahşaptan üç basamaklı bir merdivenle çıkılır. Oda 4.00 x 4.30 m ölçülerindedir. Odanın kuzeydoğu tarafında bir kapıyla girilen kiler bulunmaktadır. Kilerin ön kısmında yüklüğe yer verilmiştir. Bunun karşısındaki duvarda ocak ve dolap nişine yer verilmiştir. Odada dikdörtgen formlu düz lentolu iki pencere açıklığı bulunur ve bunlar içten ahşap kepenklidir. Yapının ortasında ahşap girişleri taşıyan "öz"⁵ denilen taşıyıcı ve bunu ortadan destekleyen ahşap dikme bulunur. Odanın üç tarafı tavana yakın seviyede almeliklerle çevrilmiştir.

Süsleme olarak evde pencerelerin parmaklıkları (Şek. 1) ve kepenkleri dikkati çeker. Kepenklerde ve parmaklıklarda oyma tekniğinde geometrik süslemeler görülür.

İsmail Eskin Evi

Yapı dıştan 9.10 x 6.20 m ölçülerinde, kuzeydoğu – güneybatı doğrultusunda dikdörtgen bir alanı kaplar (Res. 2). Alt ve üst kat olmak üzere iki katlı yapılan evin asıl kullanım alanı olan üst kat, sofalı ve tek odalıdır. Moloz taş malzeme ile inşa edilen yapının üst örtüsü toprak dam şeklindedir. Zemin kat arka arkaya iki mekândan oluşur. Burası hayvan barınağı ve depo olarak kullanılmış olabilir.

Esas yaşama alanı olan odanın kuzeybatı köşesinde yüklük (Şek. 2), bunun arkasında bulunan ve bir kapı açıklığıyla girilen kiler yer alır. Kilerle odaya giriş kapısının arasında gusülhane ve raf sistemi mevcuttur. Yüklüğün, odaya giriş tarafındaki köşesinde ağız açıklar bulunur. Bunun karşısındaki duvarda ocak nişine yer verilerek üzerine raf düzeneği yerleştirilmiştir. İncelenen 31 evden sadece bu evde özgün durumunu korumuş olan "seki altı"⁶ adını verilen uygulamayı görürüz. Burada seki üstü ile seki altı bölümlerini birbirinden ayıran ahşap parmaklıkların bir kısmı görülürken; bir kısmı da ev kullanılmadığı için tahrip olmuştur. Kuzey duvarda ise çift kapaklı dolap nişi yer alır. Odanın ortasında toprak damı taşıyan ahşap taşıyıcı (öz) bulunur. Bu yatay taşıyıcının ortasına, yapının zeminine kadar inen ahşap dikme yerleştirilerek, taşıyıcının yükü azaltılmaya çalışılmıştır.

Sofa kısmı kuzeydoğu ve kuzeybatıdan "L" biçiminde kapatılarak burada bir oda oluşturulmuştur. Sonradan ilave edilen bu duvarlardan giriş cephesini oluşturan duvara da bir pencere açıklığı yapılmıştır. Sofanın bölünmesiyle ana mekâna geçişte bir koridor olgusu kendini gösterir. Burada bir ocak nişi ve nişin batısında bir pencere açıklığı

³ Kunduracı, O., **Muğla-Yatağan Çevresindeki Türk Devri Mimarisi ve El Sanatları**, Muğla, 2007, s. 121-125.

⁴ Eldem, S.H., **Türk Evi –Osmanlı Dönemi I**, İstanbul, 1984, s. 34; N. Akın, "Ev", **Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi**, Cilt: 1, İstanbul, 1997, s. 568-570.

⁵ Öz: Üst örtüyü destekleyen yatay olarak yerleştirilen ahşap taşıyıcı. Mutlaka çam ağacının gövdesinden yapılmalıdır ve en az 20 cm genişliğinde olmalıdır.(10.08.2007 tarihinde Yeşilbağcılar beldesinde eski bir ev ustası olan 82 yaşındaki Hasan Ali Özdemir ile yapılan röportajdan.)

⁶ Sözen, M. – Tanyeli, U., **Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü**, İstanbul, 2005, s. 212.

bulunur. Odadaki pencerelerden farklı olarak burada kepenk yerine ahşap malzemeyle oluşturulmuş geometrik şekilli parmaklığa yer verilmiştir. Odada gördüğümüz ahşap yatay taşıyıcının bir benzeri sofanın açık olan ucunda yer alır. Yine bunun ortasına yükü azaltmak amacıyla zemine kadar inen ahşap dikme yerleştirilmiştir. Ayrıca dikmenin altına sert ve sağlam bir zemin oluşturmak için devşirme olarak iyonik yivli bir sütun tamburu konulmuştur.

Ömer Cicili Evi

Doğu - batı yönde dikdörtgen bir alanı kaplayan yapı, dıştan 11.65 x 8.04 m ölçülerindedir (Res. 3). Dış sofalı plandaki evin yapı malzemesi moloz taştır. Örtü elemanları ile iç düzenlemede ahşap kullanılmıştır. Evin üst örtüsü kırma çatılıdır ve üzeri alaturka kiremitle kaplıdır. İki katlı olan evin zemin kata girişi güneydeki iki kapı açıklığından sağlanır. Buradaki her iki kapı açıklığı ayrı iki odaya açılır.

Üst kattaki odalarda yüklük, gusülhane, dolap ve ocak nişleri bulunur. Batıdaki odanın tavanı göbektir ve odaya giriş kapısı çift kanatlıdır. Her iki odada da dikdörtgen formlu düz lentolu üçer pencere açıklığı bulunur. Batıdaki odada iki pencere sofaya açılırken doğudaki odada tek pencere sofaya açılır. Sofanın dışa bakan kısmı 15 cm kalınlığında bir duvarla kapatılmış ve dört pencereyle dışa açılmıştır. Sofa ahşap malzeme ile ortadan ikiye ayrılmış ve doğu kısmında bir oda oluşturulmuştur. Sofanın sonradan kapatılan güney kısmında dışa taşıntılı olarak ahşaptan kafes şeklinde yapılmış abdestliği yer alır.

Ahşap süslemeleri bulunan evin dolap kapaklarında, tavanında ve oda kapılarında geometrik süslemeler ile tirabzanlarda 'S' kıvrımlarından oluşmuş süslemeler bulunur.

Kadriye Ergenç Evi

Yapı, dıştan 11.40 x 5.20 m ölçülerinde, kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda dikdörtgen şeklinde bir alanı kaplamaktadır (Res. 4). Yapı, iç sofalı plan tipinde olup yapı malzemesi moloz taştır. İç düzenlemelerde ahşap malzeme kullanılan evin üzeri alaturka kiremit kaplı ahşap kırma çatıyla örtülüdür. Alt katta bulunan ve diğer odalarla bağlantısı olmayan güneydeki mekân yapının avlusu ile aynı seviyede olup depo olarak kullanılmaktadır. Yapının zemin katına giriş beş basamaklı merdiven ile sağlanır. Giriş kapısı çift kanatlı olarak düzenlenmiş ve buranın karşısında üst kata çıkışı sağlayan ahşap merdivenler yer alır. Girişin kuzeydoğusundaki odada yüklük, çiçeklik, gusülhane ile bunun karşısındaki duvarda ocak nişi ve ocak nişinin iki yanında pencereler bulunur.

Giriş bölümündeki merdivenlerden üst kattaki iç sofaya çıkılır. Sofanın her iki yanında bulunan odalardan sadece güneydeki odada yüklük, dolap, gusülhane vardır. Bu odada üç pencere bulunurken sofanın kuzeybatısındaki odada dört pencere vardır. Her pencere dıştan ahşap kanatlara sahiptir ve özgün durumunu korumaktadır. İç sofa, sofa genişliğinde çıkma yaparak cepheyi hareketlendirmektedir. Ancak daha sonra bu çıkma yıkılmış sadece çıkmanın taban tahtaları kalmıştır. Taban tahtasının iki ucuna örülen tuğla ayaklar ile girişte sundurma oluşturulmuştur.

Yapının cephesindeki baca çıkıntıları, profilli saçak uygulaması ve pencere alınlığındaki ahşaba işlenmiş yatay baklava dilimli motifi göze çarpan estetik unsurlardandır. Süsleme olarak merdiven tirabzanlarındaki eğrisel uygulama (Şek. 3), dolap kapaklarının porselen kulplarındaki bitkisel bezemeler (Şek. 4) ile üst kattaki ocağın üzerinde alçı malzemeyle kabartma tekniğinde oluşturulmuş birbirlerini takip eden yatay ve dikey üçgenlerden söz edebiliriz.

3-Değerlendirme

Belde evleri moloztaş malzemededen yığma tekniğiyle yapılmıştır. Ayrıca duvarlar arasına bağlayıcı olarak ahşap hatıllar atılmaktadır. Belde evlerinde az da olsa bazı duvarlarda ve çıkmalarda bağdadi⁷ duvarlar tercih edilmiştir. Ahşap malzeme merdivenlerde, yüklüklerde, oda ve sofaların tavan ve tabanlarında oldukça yoğun kullanım alanı

⁷ Anonim, "Bağdadi", *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*, Cilt:1, İstanbul, 1997, s. 180.

bulmuştur. Evlerde üst kata çıkış taş ve ahşap merdivenlerle sağlanmaktadır. Taş merdivenler, sokak veya avlu cephesinden, alt kat giriş kapısının yanından, yapı duvarına bitişik olarak düz bir biçimde yapılmıştır. Ahşap merdivenler ise giriş kapısının karşısında veya sofanın bir köşesinde bulunurlar. Bu merdivenler genellikle bir yandan duvara oturtulmuş, diğer yandan ise ahşap korkuluklarla kapatılmıştır. Oval bir biçimde üst kata ulaşan merdiven korkulukları süslemeli olarak düzenlenmiştir. Pencereleer giyotin, tek ve çift kanatlı şekilde ahşap malzemedendir yapılmıştır. Genel olarak alt katta pencerelere yer verilmemiştir. Buralarda daha çok ışıklandırma ve havalandırma amaçlı küçük açıklıklar bulunur. Üst katlarda ise dikdörtgen formlu düz lentolu pencereler yer alır. Pencereleer bazılarında halen özgün durumunu koruyan ahşap kepenkler ve parmaklıklar bulunmaktadır. Evlerin üst örtüsü düz toprak dam⁸, kırma ve beşik çatılı olarak yapılmıştır. Düz toprak damlı evlerin bazıları daha sonra kırma veya beşik çatıya çevrilmiş ve kiremitle kaplanmıştır. Ev sahiplerinin ihtiyaçları doğrultusunda evler son şeklini almış; bazı evler yapıldığı günkü özgün halini korurken, bazı evler ise günümüze birçok değişikliklere uğrayarak gelmiştir. Bu değişikliklere neden olarak doğal afetlerin yanı sıra evde yaşayan nüfusun artması da gösterilebilir.

Sofasız plandaki evler iki katlı ve tek mekânlıdır. Sofasız plan, avludan doğrudan girilen bir odadan oluşmaktadır. Yeşilbağcılar'da sofasız plan Ahmet Turgut, Azime Dönmez, Yusuf Özdemir ve Zühra Yavaş'a ait evlerde uygulanmıştır. Sofasız plan tipinin, bölgede 15. yy'dan beri uygulandığını biliyoruz. Yeşilbağcılar yakınındaki Tepecik yerleşmesinde yapılan arkeolojik kazılarda 2 No'lu konut bunlara en iyi örnektir⁹.

Belde evleri genellikle dış sofalı planda gerçekleştirilmiştir. Dış sofalı plan burada iki farklı şekilde karşımıza çıkar. Tek odalı sofalı ve yan yana iki odalı sofalı olarak düzenlenmiştir. Bu plan tipinin uygulandığı 23 adet ev belirlenmiştir. Evlerden Afiyet Dönmez, Fehmi Şimşek, Hamide Yufkacı, Hatice Cicili, Hayrettin Yağcı, İsmail Eskin, İzzet Öztemiz, Mustafa Kurt, Müzeffer Özen, Ömer Sulu, Sadık Karamersin, Safiye Kabakçı, Süleyman Pekel ve Şahin Cicili'ye ait iki evde dış sofalı tek odalı plan tipi görülürken, Emrullah Soymen, Güngör Tüzün, Mehmet Önder, Ömer Cicili, Rabia Sarı, Süreyya Önder, Şerafettin Bağcı, Turgut Pekel'e ait evlerde ise dış sofalı iki odalı plan tipi görülür. Dış sofalı evlerde genellikle sofalar açık olarak yapılırken; bazı örneklerde sofa kapatılıp oda haline dönüştürülmüştür. Tük evlerinde dış sofalı plan tipi yaygın uygulanan bir plan tipidir. Tek odalı dış sofalı tip, Yatağan- Turgut Ahmet Dönmez, Şener Tüzün, Hamit Çakmak, Selahattin Durmuşoğlu, Ali İhsan Oğuz, Ali İhsan Dağcı evlerinde görülür¹⁰. Bölge dışında kullanılan ve özellikle köy odalarında uygulanan bir plan biçimidir¹¹. Dış sofalı birden çok odalı uyulama, Anadolu geleneksel ev mimarisinde en yaygın kullanılan tipidir¹².

Yeşilbağcılar'da iç sofalı plan tipi Gülsüm Bülbül, Kadriye Ergenç, Raziye Özmen ve Sedat Pak'a ait evlerde uygulanmıştır. Gülsüm Bülbül, Kadriye Ergenç, Raziye Özmen ait evlerde alt katta sofaya iki oda açılması gerekirken, odalardan biri dışa açılır ve bu oda yaşam alanından çok depo olarak kullanılır. Sadece Sedat Pak'a ait

⁸ Toprak damlı evlerin üst örtüsü oluşturulurken önce ahşap özün üzerine yatay gelecek şekilde "lata" denilen tahtalar belirli aralıklarla sıralanarak sabitlenir. Oluşan bu iskeletin üzeri "tura" adı verilen ahşap parçalar ile kaplanır. Turanın üzerine pürçük denilen kuru çam yaprağı serilir. Bunun üzerine 15-20 cm kalınlığında beyaz killi toprak dökülür. Dökülen toprağın seviyesinin eşit olması için düzgün bir lata ile toprağın üzeri düzeltilir. Bu işlem 2-3 kez tekrarlanarak seviye düzeltme aşaması devam eder. Evin üzeri yeteri kadar toprakla kaplandıktan sonra en üste 2-3 cm kalınlığında "kerenli toprak" dökülür. Daha sonra yuğlak (yuvarlak, yurgu) taşı bu toprağın üzerinde gezdirilerek toprak sıkıştırılır. Yapılan bu işlemlerden sonra oluşan toprak örtü her yağmurdan sonra içeriye su sızmasını önlemek amacıyla yuğlanarak sıkıştırılır. (10.08.2007 tarihinde Yeşilbağcılar beldesinde eski bir ev ustası olan 82 yaşındaki Hasan Ali Özdemir ile yapılan röportajdan.); (bkz. Aladağ, E., "Muğla'nın Geleneksel Evleri ve Bacası", **Muğla Kitabı**, 2004, Muğla-İzmir, s. 380-382.)

⁹ Tırpan, A.A., "Tepecik Menteşeoğlu Beyliği Yerleşimi" **Yeni İpek Yolu Konya Kitabı-Rüçhan Arık- M. Oluş Arık'a Armağan**, Konya, 2007, s. 641; Cirtil, Saim, "Muğla-Yatağan Börtükçü Kazıları", **XI. Ortaçağ Türk Dönemi Kazı Sonuçları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu** (17-18 Ekim 2007, İzmir), İzmir, 2008.

¹⁰ Kunduracı, O., **A.g.e.**, s. 84-95.

¹¹ Deniz, B., "Manisa Yöresi Köy Ev Mimarisi", **E. Ü. Arkeoloji-Sanat Tarihi Dergisi**, S: VI, İzmir, 1992, s. 25; Cirtil, S., "Denizli-Acıpayam Köylerinde Halk Mimarisi", **I. Acıpayam Sempozyumu Bildirileri** (1-3 Aralık 2003, Acıpayam-Denizli), Denizli, 2007, s. 466-467.

¹² Deniz, B., **A.g.m.**, s. 26-27; Kunduracı, O., **A.g.e.**, s. 95-103, 106-108, 118-122; Kunduracı, O., "Denizli-Serinhisar İlçesinin Eski Evleri", **Uluslararası Denizli ve Çevresi Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildirileri** (6-8 Eylül 2006, Denizli), Cilt: 2, Denizli, 2007, s. 249.

evde alt kat planı üst katta da tekrar eder. Türk ev mimarisinde karasal iklim görülen bölgelerde çok yaygın olarak kullanılan bu plan tipi¹³, Yeşilbağcılar'da az sayıda örneklerle karşımıza çıkmaktadır¹⁴.

İnceleme bölgemiz olan Yeşilbağcılar beldesindeki konutlarda kiler, hayvan barınağı, depo, gibi mekânlar ile esas yaşama alanı olan sofa ve odalar yer alır. Sofalar daha çok odaya geçişi hazırlayıcı mekânlar olarak düzenlenmiştir. Ahmet Turgut, Afiyet Dönmez, Güngör Tüzün, Hatice Cicili, Müzeffer Özen, Ömer Cicili, Rabia Sarı, Sadık Karamersin, Süleyman Pekel ve Şahin Cicili'ye ait iki evde sofanın ucunda ahşap çıkmalar bulunur. Bu çıkmaları yöre halkı "kibet" (soğukluk) olarak adlandırır. Beldede sadece iç sofalı plandaki evlerin sofaları çıkma yapmıştır. Bu çıkmalar ahşap taşıyıcılarla desteklenmiştir. Ancak Kadriye Ergenç ve Sedat Pak'a ait evlerde daha sonra bu ahşap taşıyıcıların bazıları tuğlaya çevrilmiştir. Evlerdeki abdestlikler sofalarda yer alır. Odalar genel olarak özgün durumunu korumalarının yanında, odaların değişikliğe uğrayıp günümüze gelen örnekleri de vardır. Odalar genellikle kışlık olarak düzenlenmiştir. Yazın ise odalardan çok sofalar kullanılmaktadır. Asıl yaşama alanı üst kat olduğu için alt katta bulunan odalar daha çok depo, kiler ve hayvan barınağı olarak kullanılmıştır. Odaların içinde yüklük, gusülhane, dolap, çiçeklik ve kiler bulunmaktadır. Yüklük genelde oda giriş kapısının arkasında bulunan duvara yerleştirilmiştir. Gusülhane ya oda giriş kapısının karşısındaki duvarın yüklük ile birleştiği kısımda ya da oda giriş kapısının hemen arkasında yer alır. Genel olarak yüklüğün karşısındaki duvara ocak nişine yer verilmiş, çok yüksek olmayan bir seki ile de oda zemininden ayrılmıştır. Bu ocakların bir kısmı bugün kapatılmış; bir kısmı ise halen kullanılmaktadır. Belde evlerindeki kilerler oda içerisinde kiler odası şeklinde ayrı bir bölüm olabildiği gibi, yüklüğün arkasında boş bırakılmış kısım da olabilmektedir. Ayrıca kiler bölümü olmayan bazı evlerde yüklüğün altı kiler olarak kullanılmıştır. Yöre halkı burayı "guzluk"¹⁵ olarak adlandırır. Odaların duvarlarında tavan seviyesine yakın olarak yerleştirilmiş "almelik"ler bulunur. Odalar genelde benzer özellikler taşıırken bazı odaların süslemeleri diğerlerine göre daha yoğundur. Yeşilbağcılar beldesinde süslemeli olarak yapılan bu odalara "bey odası" adı verilmektedir.

Yeşilbağcılar evleri iki katlı, dıştan sade bir mimariye sahiptir. Cepheyi oluşturan alt kat düz bırakılırken, üst kat ise revaklı veya çıkmalı sofaya sahiptir. İç sofalı örneklerde girişin üzerindeki çıkmayı taşıyan destekler, evin girişini vurgulamıştır. Üst katlarda, sofalar cepheye hareket kazandırmış ve aydınlatmaya da katkıda bulunmuştur. Sofalarda, sütunlar arasında parmaklık, abdestlik, kibet ve kafes uygulaması ön cepheye hareketlilik katan önemli elemanlardır. İç sofalı uygulamalarda sofa çıkmalar bağdadi tekniğinde yapılmıştır ve üç yöne pencere açılmıştır. Düz örtülü evlerde üst örtünün ahşap uçları taşınarak saçak oluşturulurken, çatılı örneklerde ise profilli saçak uygulaması görülür. Evlerin yan ve arka cephelerinin en önemli unsurları ocak, baca çıkıntılarıdır. Genel olarak belde evlerinin bacaları Muğla'nın simgesi haline gelen Muğla Bacası¹⁶ şeklinde yapılmıştır.

Süslemelerdeki yoğunluk, zenginlik evi yaptıran kişinin ekonomik durumuna bağlıdır. Evlerde özellikle ahşap süslemeler ön plana çıkmaktadır. Bunun yanında porselen ve alçının da süslemede kullanıldığı tespit edilmiştir. Ahşap süslemeler oyma, eğrikesim ve ajur tekniğinde yapılmıştır. Süsleme kompozisyonu olarak baklava dilimi, dış sırası, "S" kıvrımları, üçgen, yıldız ve gülbezek gibi motifler kullanılmıştır (Şek. 5). Sadece Ömer Sulu'ya ait evde stilize kuş figürüne rastlanmıştır. Pencere parmaklıklarında, kepenklerde, yüklüklerde, çiçekliklerde, ağzıaçıklarda, dolaplarda, tırabzanlarda, tavanlarda, kapı kanatlarında ve taşıyıcılarda süslemelere yer verilmiştir. Gülsüm Bülbül, Kadriye Ergenç ve Sedat Pak'a ait evlerin gusülhane, dolap ve pencere kulpları porselen olarak yapılmış; bunların üzerine çiçek, dal ve yaprak motiflerinden oluşan bitkisel süslemeler uygulanmıştır. Kadriye

¹³ Sayan, Y., *Uşak Evleri*, Ankara, 1997, s. 60-99; Günay, R., *Türk Ev Geleneği ve Safranbolu Evleri*, İstanbul, 1999.

¹⁴ Kunderacı, O., *A.g.e.*, Muğla-2007, s. 115-117.

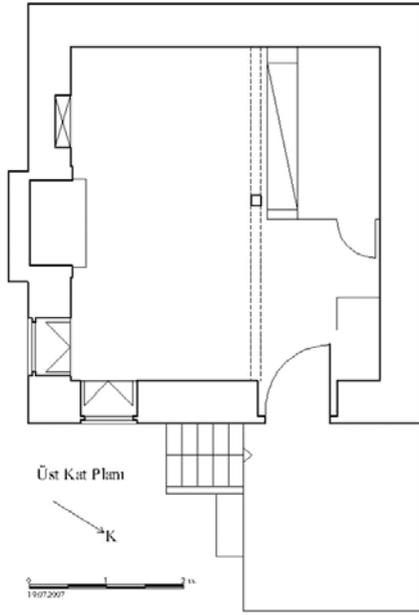
¹⁵ Kelime "Güzlük, kışlık" anlamına gelmektedir.

¹⁶ Kare tabanlı bacanın, dört tarafına önce sırt sırta dış bükeylerin, sonra da bunlara bindirilmiş iç bükeylerin, üçgen görünümlü çatıklar şeklinde çevrenmesi ve üçgen boşluklar dışındaki açıklıklarında, kiremit parçaları ve harçla kapatılmasıyla biçimlenmişlerdir. (bkz. Aladağ, E., *A.g.m.*, s. 391)

Ergenç ve Sedat Pak'a ait evlerde alçı malzemedeki kabartma tekniğinde yapılmış süslemelere rastlanmıştır. Bunlar baklava dilimi ve stilize bitkisel motifler ile birbirini takip eden yatay ve dikey olarak kesişen üçgenlerden oluşmaktadır.

4- Sonuç

İncelenen evler yörenin, halk mimarisini yansıtan 19. yy sonu 20. yy başına tarihlendirilen örneklerdir. Evler genel olarak iki katlıdır. Yapı malzemesi moloz taş ve ahşaptır. Plan tipi olarak ise genellikle dış sofalı evler görülmektedir. Evlerin çoğunluğunu, düz toprak damlı evler oluşturmaktadır. Bunların yanında beşik ve kırma çatılı evlerde yer almaktadır. Dış cepheleri oldukça sade olan evlerin içerisinde ahşap yüklükler, dolaplar, gusülhaneler ile oyma tekniğinde yapılmış ahşap süslemeler yer alır. Beldedeki evlerin bazıları çeşitli onarımlar geçirerek günümüze gelmiş; çok az örnek ise özgün durumunu koruyabilmiştir. Yapılan çalışmayla beldede yer alan Türk Dönemi sivil mimari eserlerinin varlığı tespit edilmiş ve belgelenmiştir.

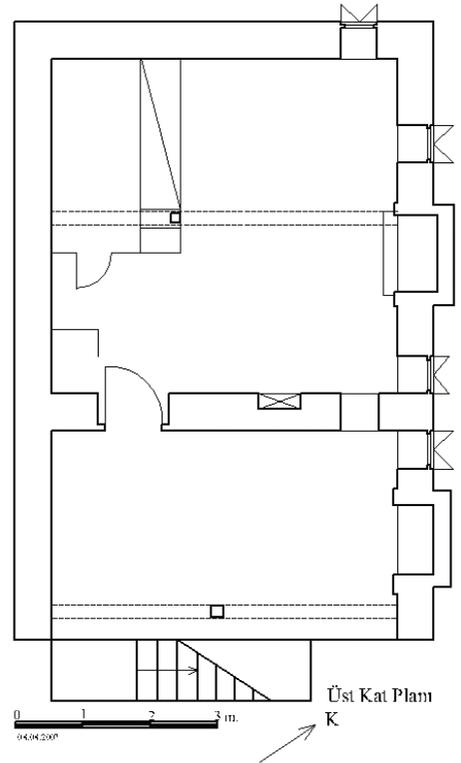

Res. 1
Zühra Yavaş Evi Plan ve Resim

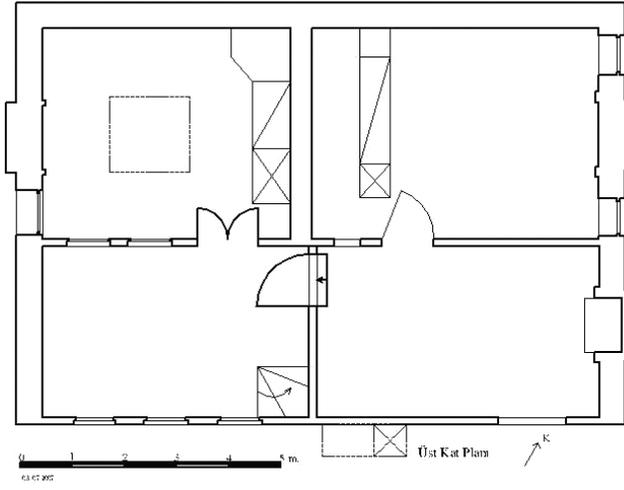
M. Ekmekçi – S. Atasoy
Muğla Yatağan Yeşilbağcılar
Zühra Yavaş Evi
Konum: 37°, 21.247 K
028°, 02.432 D

Res. 2
İsmail Eskin Evi Plan ve Resim

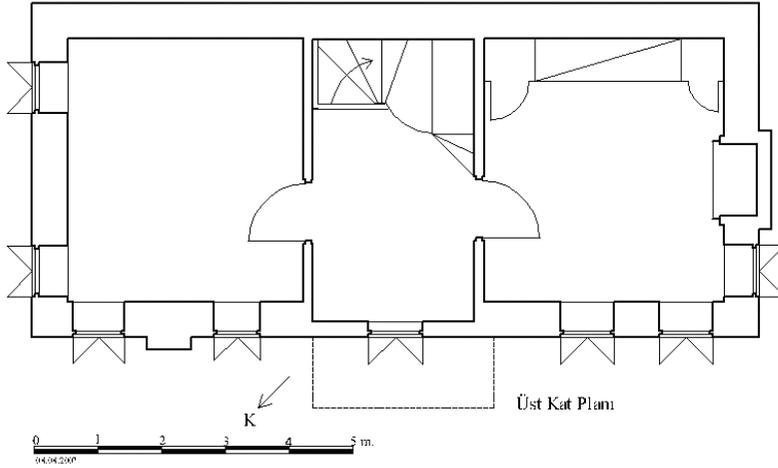
M. Ekmekçi – S. Atasoy
Muğla Yatağan Yeşilbağcılar
İsmail Eskin Evi
Konum: 37°, 21.392 K
028°, 02.449 D

Muğla Yatağan Yeşilbağcılar
Ömer Cicili Evi
Konum: 37°, 21.301 K
028°, 02.265 D

Res. 3
Ömer Cicili Evi Plan ve Resim

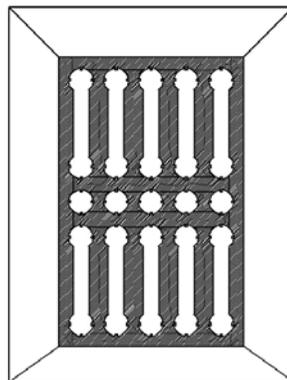

M. Ekmekçi – S. Atasoy
Muğla Yatağan Yeşilbağcılar
Kadriye Ergenç Evi
Konum: 37°, 21.305 K
028°, 02.477 D

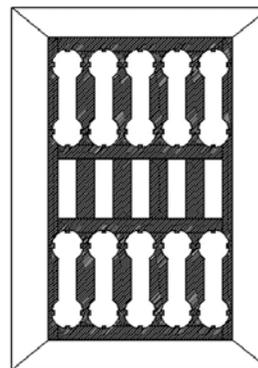

Res. 4
Kadriye Ergenç Evi Plan ve Resim

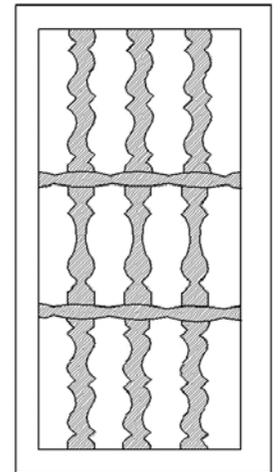
Şek. 1
Pencere Parmaklıkları Çizimi

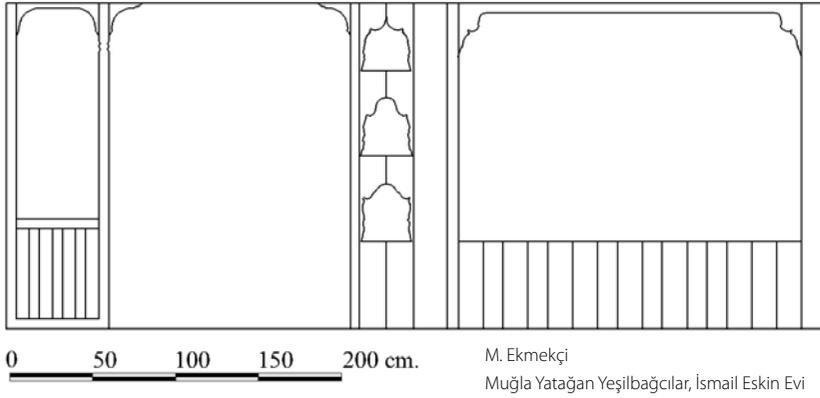
M. Ekmekçi
Muğla Yatağan Yeşilbağcılar
Zühra Yavaş Evi

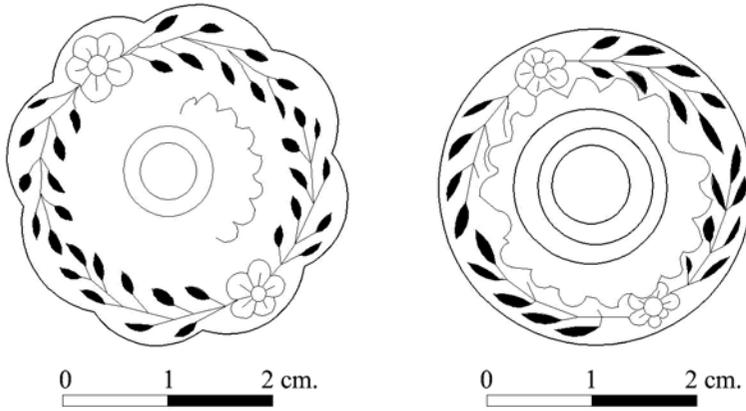
M. Ekmekçi
Muğla Yatağan Yeşilbağcılar
Zühra Yavaş Evi

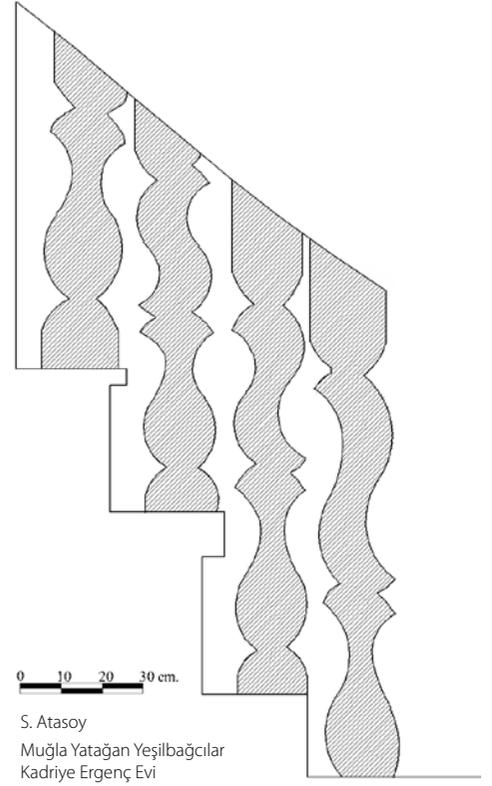
S. Atasoy
Muğla Yatağan Yeşilbağcılar
Zühra Yavaş Evi

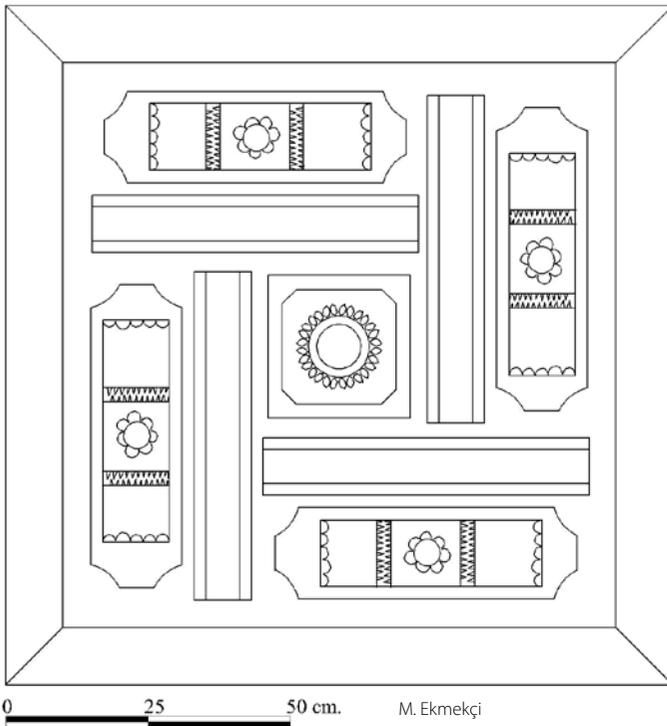
Şek. 2 Yüklük Çizimi

Şek. 4 Porselen Kulplar Üzerindeki Süsleme Detayı

Şek. 3 Merdiven Korkuluk Çizimi

Şek. 5
Yarım Kalmış Kapı Üzerindeki
Süsleme Detayı

